

GOUDEN HANDEN IN NEDERLAND

Door Henri Baup

In het noordoosten van Holland, in de pittoreske provincie Overijssel, werden we ontvangen door Piet, Maria en hun zoon Jean-louis in hun groot traditioneel landgoed met rieten dak daterend uit de 18e eeuw in de omgeving van Balkbrug. Het huis ligt alleenstaand in het hart van een beboste en groene omgeving. Afkomstig uit de streek van Rotterdam, vestigden de ouders van Piet zich in 1979 in dit dorp. Gehuwd sinds 27 jaar, hebben Maria en Piet eigenhandig in 1985 hun ongelooflijk atelier gebouwd waar de droomrijtuigen binnenrijden en ook terug buiten rijden. Het eerste contact bij een weelderige lunch: de sfeer is zeer ontspannen en de conversatie ging reeds vlug over het onderwerp van onze visite: Wat houdt de restauratie van oude rijtuigen in?

Een eerste ontdekkingsstocht in de rijke documentatie van onze gastheren, boeken, foto's, gravures, catalogen, oude voorwerpen. Niets werd ons verscholen.

Wij begrijpen dat hier ter plaatse de rijtuigen van verschillende koninklijke verzamelingen en die van de grootste Europese verzamelaars worden gerestaureerd (H. v/d Bilt uit Holland, J. De Clerck uit België, R. Stief in Augsburg, H. Scheidel in Mannheim, H. Fehr in Kassel, enz....).

Wij bladeren in de bundels artikels en fotoalbums gewijd aan het werk in deze werkplaatsen (In memoriam Achenbach, Carriage Driving, Carriage Journal). Allen brengen een geestdriftige hulde aan de meesters van dit oord.

Pierre-Louis (een verre franse voorvader ligt aan de oorsprong van de keuze van de voornaam: Piet houdt hieraan) en Maria leggen ons in enkele zinnen de filosofie die hun werk regelt uit: respect van het cultureel patrimonium die hun werd toevertrouwd, beschermend werken en conserveren; opzoeken van identieke materialen volgens het originele; gebruik van oude technieken in iedere afwerking; zoeken naar de correcte accessoires.... In het kort het streven naar perfectie en authenticiteit in iedere étape van hun werk.

Bezoek aan de werkplaatsen

De werkplaats bestaat uit een reeks van verschillende ruimten, perfect afgesloten maar toch onderling verbonden met elkaar. Traditionele constructie in baksteen. Aan de buitenzijde bijgevoegd bevinden zich de halfopen ruimten waar we een opmerkelijke hoeveelheid planken en panelen van verschillende houtsoorten zien liggen drogen: onder andere mahoniehout, essenhout, iepenhout....

De eerste grote ruimte is de smederij. Hier vinden we het klassieke materiaal voor het smeedwerk. De te erg verroeste ijzerstukken worden hier terug identiek en op de "oude wijze" gesmeed.

De volgende ruimte is deze van de metaalbewerking, perfect uitgerust met draaibank, boormachine, freesmachine en andere moderne machines. Hier vervolledigt men of werkt men het smeedwerk af.

Een derde ruimte is de schrijnwerkerij. Hier zien we ook een houtdraaibank, een houtfreesmachine, een lintzaagmachine naast de antieke machines om wielen te maken of spaken te draaien, deze laatste zijn het erfgoed van Jan van Peet, een koetsenbouwer, die de leermeester was van Piet in z'n jonge jaren.

Twee verf- en vernisruimten en een ruimte voor de stoffering en de afwerking van de rijtuigen vervolledigen het technisch gedeelte van de werkplaats.

Hierop volgen verscheidene ruimten waar de rijtuigen gedemonteerd en gemonteerd worden, alsook nog een grote ruimte waar de nog niet gerestaureerde rijtuigen gestockeerd worden. Diverse ruimten bevatten waarachtige ingerichte zolderverdiepingen "schatkamers van Ali Baba" waar verschillende wisselstukken, stofferingmaterialen, tapijten, accessoires, lampen.... opgeslagen liggen.

In dit geheel, extreem helder en goed verlicht, regeert een indrukwekkende orde, een voorbeeld van netheid, een organisatie zonder gebreke. Ieder speelt er perfect zijn rol. Een tussenkomst van buitenaf gebeurt er zelden. Niettemin kan men er sommige dagen "een niet familielid" kruisen: een schrijnwerker, een heraldisch schilder. Enkele uitzonderlijke werken worden buitenshuis gedaan

DE METHODE STOLK

Alle rijtuigen die in de werkplaatsen worden binnengebracht hebben een geschiedenis en zijn de aandacht die aan hen gewijd zal worden waard: coaches, jachtbreaks, omnibus, reisrijtuigen, galarijtuigen en staatsierijtuigen, berlines en coupés, landauers en calèches afkomstig soms uit Koninklijke koetshuizen. Ze zullen allen geanalyseerd worden volgens een methodische werkwijze.

In eender welke staat ze zich bevinden, bij aankomst zullen eerst diverse onderzoeken worden uitgevoerd om met precisie hun origineel aspect te achterhalen: alle documenten die bij elkaar passen (foto's, artikels, catalogen van rijtuigbouwers, picturale weergaven) zullen worden opgezocht in de archieven van de rijtuigbouwers, museums, verzamelaars of in de huisbibliotheek.

Dan pas wordt het werk uitgevoerd, bepaald volgens de wensen van de eigenaar: een restauratie gericht op conservering of een volledige restauratie in "nieuwstaat", bestemd voor normaal gebruik van het rijtuig. De rijtuigen worden tot in detail gefotografeerd, bij elke etappe van de démontage. Het onderzoek naar de originele kleur, wordt uitgevoerd op de stukken die het best beschermd bleven (aan de binnenzijde of onder de opeenvolgende verflagen die achtereenvolgens worden verwijderd); de elementen van de stoffering worden bewaard, op staal genomen en geanalyseerd; de letters en de wapenschilden worden bewaard in de mate van het mogelijke. Na deze compleet gedane autopsie, begint de zoektocht naar de juiste materialen voor de restauratie: de houten panelen, altijd in massief mahoniehout zullen uitgezocht worden uit de imposante huisstock, andere stukken worden hermaakt. Voor de stoffen en het tapijtwerk doen de Stolk's een beroep op de dhr. R. Stief, zelf rijtuigenverzamelaar, bezitter van een jacquard weefgetouw en met de nodige knowhow in staat om deze werken uit te voeren.

Wanneer de messingwapenschilden en de gespen verdwenen zijn, worden deze in onderaanneming gemaakt.

PRIVATE DRAG EN ROAD COACHES

Vele coaches hebben een nieuw leven aangevat in de bekwame handen van de familie Stolk: Drag Brewster, Quiet Road Coach, Holland en Holland built up breaks staan in grote aanzien in het huis: de originele stoffen gebruikt door de toenmalige rijtuigbouwers, met de karakteristieke motieven werden opnieuw geproduceerd en bekleden opnieuw de prachtige stoffering van deze rijtuigen.

Verscheidene van deze coaches hebben merkwaardige kenmerken: bijvoorbeeld de kleuren of de inhoud van hun koffers: deze van een rijtuig Snutsel, van op de universele tentoonstelling bevatte 48 flessen champagne ! Slechts één uit de vele specialiteiten van het huis is de vervaardiging van een picknick koffer, geplaatst in de achterkast van een Park Drag, waarin ijsbakken in zink, een vakkenkast voor flessen, een vakkenkast voor glazen, deze laatste speciaal besteld en gegraveerd, zich bevinden. Niets ontbreekt !

Verscheidene "dak picknick koffers" zijn meesterwerken van technisch vernuft, ze vormen uitvouwbare tafels en erin bevinden zich alle nodige accessoires.

LEGENDARISCHE RIJTIUGEN

Verskillende prestigieuze rijtuigen, zoals gala- en staatsierijtuigen werden hier gerestaureerd. Om er maar één op te noemen : De Crème Calèche van koningin Wilhelmina. Gebouwd in 1898 bij Hermans en Cie in Den Haag en regelmatig aan het Hof gebruikt voor ceremonies, aangespannen met een zesspan.

Dit rijtuig erg beschadigd door weer en wind en door ongelukkige voorafgaande restauraties werd van 2002 tot 2005 toevertrouwd aan Stolk om opnieuw gerestaureerd te worden en terug in gebruik te kunnen genomen worden.

Een werk van dhr. LLL Eckhout vertelt in détail de geschiedenis van dit rijtuig en zijn wedergeboorte.

Ander meesterwerk van de vakmanschap:

De 7-voudig geveerde Tilbury van d'Ieteren, een symbolisch rijtuig van deze welbekende Belgische rijtuigbouwer, identiek herbouwd volgens een teruggevonden beschrijving, ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van het huis d'Ieteren. De geschiedenis van dit rijtuig is voorbeeldig: Jean Joseph d'Ieteren, gevestigd als smid in Brussel in 1805, besloot ter gelegenheid van de universele expositie in Brussel in 1830, een uitzonderlijk rijtuig te bouwen dat een bewijs moest leveren van z'n vakmanschap. In de mode waren toen de Engelse rijtuigen (in België, sinds Waterloo !), dus bouwde hij een 7-voudig geveerde Tilbury, die hij "blank" zou voorstellen, zonder verf, noch stoffering ; naakt hout en metaal.

De prestatie in de realisatie van dit rijtuig zat in het feit dat de essenhouten lamoenen uit één stuk massief essenhout vervaardigd waren!, stoomgebogen op 90° aan de achterkant van de kist en 8,90m. lang. De kast zelf werd gerealiseerd vanaf één enkel gebogen en geplooid paneel, evenals de wielvelgen die ook werden gebogen uit één stuk hout.

In Europese samenwerking met ondermeer een Fransman Patrick Pierre, een Engelsman R. Hurford, een Belg Lieven De Zitter en de Nederlanders Stolk, werd dit rijtuig volledig identiek en gebruik makend van vroegere technieken herbouwd en wordt het momenteel tentoongesteld in het museum d'Ieteren te Brussel.

BESLUIT

Wij zijn teruggekomen van deze reis met de overtuiging dat wij gezien hebben wat het allerbeste gedaan zou kunnen worden voor de conservatie van het rijtuig patrimonium in de wereld, verzekerd dat binnen 100 jaar en meer, onze nakomelingen de bijzonder mooie rijtuigen vervaardigd door rijtuigbouwers uit de XVIIe en de XIXe eeuw en gerestaureerd bij Stolk nog altijd zullen kunnen bewonderen, waarvan we misschien "het merk" zullen kunnen herkennen en waarvan we misschien wie weet, een verborgen handtekening zullen vinden!!! De perfectie van hun werk kent geen gelijke en zouden ze jappers geweest zijn, dan zouden ze zeker gehuldigd worden als "Levende Schatten"! Het is het mooiste compliment dat we hen kunnen geven, gezien hun grote bescheidenheid !

Wij bedanken hen voor hun kostbare tijd, die we als het ware gestolen hebben van de koetsen om ons te laten delen in hun alles verslindende passie en de mooie te bewaren foto van hen op de deur van hun huis : Piet, Maria, Jean-louis en in de armen van Maria een te duchten chihuahua van amper 1 kilo, met de naam Pepper die thuis jaloers waakt over hen !

Familie Stolk

e-mail : plstolk@planet.nl

www.carriageconservation.com

